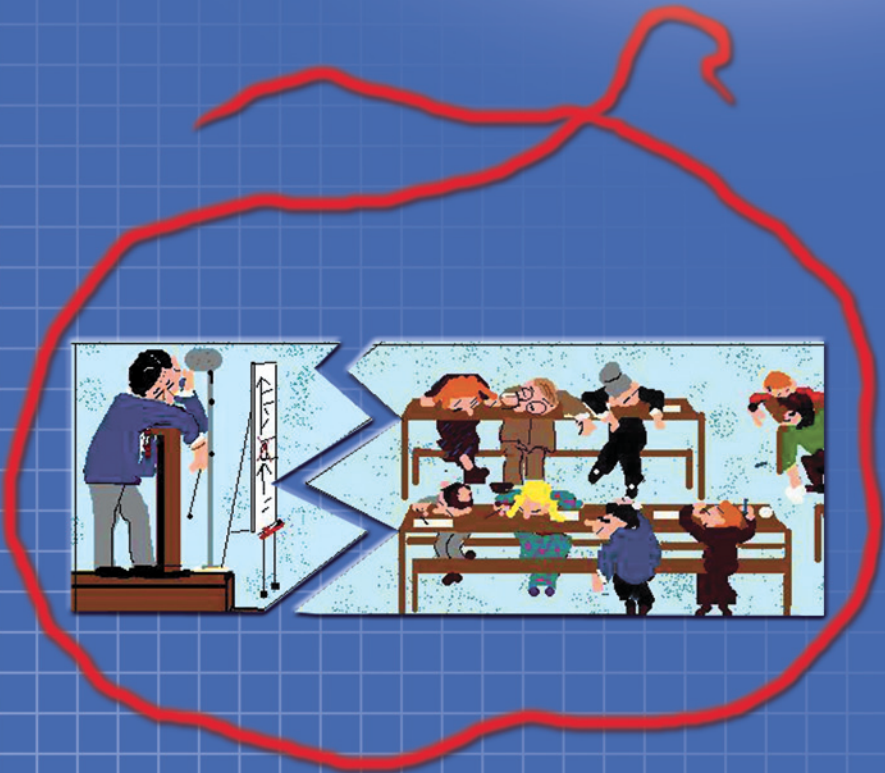

استراتژی تدریس

تدریس اثربخش

نویسنده: مسعود دوج

به نام خدا

استراتژی تدریس: تدریس اثربخش

نویسنده:

مسعود دوج

Teaching Strategy: Effective Teaching

سرشناسه	: دوج، مسعود، ۱۳۳۶ -
عنوان و پدیدآور	: استراتژی تدریس: تدریس اثربخش / نویسنده: مسعود دوج.
مشخصات نشر	: تهران: سارگل، ۱۳۸۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۹،۸ ص.: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: 964-5890-54-3
یادداشت	: فیپا
یادداشت	: عنوان به انگلیسی: Teaching Strategy: Effective Teaching
موضوع	: تدریس اثربخش.
رده‌بندی کنگره	: LB۱۰۲۵/۳/د۸الف۵
رده‌بندی دیویی	: ۳۷۱/۱۰۲
شماره کتابخانه ملی	: ۳۱۵۳۹-۳۸۵

حق هر گونه چاپ و تکثیر (به هر طریق ممکن) برای نشر سارگل محفوظ است.

نام کتاب	: استراتژی تدریس: تدریس اثربخش
مؤلف	: مسعود دوج
ویراستار	: سمیه شریعتی‌راد
ناشر	: سارگل
نوبت چاپ	: اول - ۱۳۸۵
تیراژ	: ۳۰۰۰
شابک	: ۳-۵۴-۵۸۹۰-۹۶۴
قیمت	: ۱۵،۰۰۰ ریال

نشر سارگل: تهران- میدان فاطمی- خیابان یکم- پلاک ۱۴ - طبقه پنجم

تلفن: ۸۸۹۵۴۰۴۱ و ۸۸۹۸۳۳۲۴-۲۵   نامبر: ۸۸۹۵۰۴۷۵

تلفن دفتر روابط عمومی و فروش: ۱۳-۸۸۹۸۳۴۱۱

www.sargolpub.com

فهرست مطالب

	الف	پیش‌گفتار
	پ	مقدمه
		<u>فصل اول: یادگیری و تدریس</u>
	۱	یادگیری
	۳	تدریس
	۶	هفت قانون تدریس
	۸	هفت قانون فراگیر
	۸	هفت قانون معلم
	۹	هفت قانون یادگیری
	۹	قانون ۲۰-۴۰
	۹	قانون ۱۵%-۸۵%
	۹	قانون ۹۰/۲۰/۸
	۱۰	ارزیابی
	۱۱	چالش‌ها
		<u>فصل دوم: رفتارهای مسئله‌ساز</u>
		<u>ناهنجار در کلاس</u>
	۱۷	مدیریت رفتارهای ناهنجار
	۱۸	شیوه‌های برخورد با برخی خصوصیات خاص شاگردان
	۲۲	کار تیمی
	۲۴	توصیه‌های مهم در کار تیمی
		<u>فصل سوم: استراتژی تدریس</u>
۳۰		تفاوت کودکان و بزرگسالان از لحاظ یادگیری
۳۲		روش تدریس
۳۴		انواع روش‌های تدریس
۳۶		فنون تدریس
۳۸		نقش‌های کلیدی فنون تدریس
۳۹		طبقه‌بندی فنون تدریس
۳۹		دستور العمل انتخاب فنون تدریس
		<u>فصل چهارم: تجهیزات کمک آموزشی</u>
۴۴		مدل‌های یادگیری
۴۷		جدول تطابق فنون تدریس و مدل‌های یادگیری
۴۸		پرسشنامه مدل یادگیری
۴۹		سبک‌های یادگیری
۵۱		پرسشنامه (۱) سبک‌های یادگیری
۵۳		پرسشنامه (۲) سبک‌های یادگیری
۵۴		انواع هوش
		<u>فصل پنجم: رفتارهای غیرکلامی</u>
۵۸		تعریف و اهمیت شناخت رفتارهای غیرکلامی

۹۲	تدریس از طریق پرسش مؤثر
۹۳	فراگیری تجربی
۹۳	تنگ ماهی
۹۴	سفر علمی
۹۴	گردهمایی یا مجمع
۹۵	بحث گروهی
۹۶	حافظه گروهی
۹۶	آماده سازی کلاس درس
۹۶	مصاحبت غیر رسمی
۹۷	مصاحبه
۹۷	جور کردن تکه‌های مختلف با یکدیگر
۹۷	مراکز یادگیری
۹۸	سخنرانی
۹۹	گروه‌های مشاهده و مناظره
۹۹	یادگیری اجتماعی
۱۰۰	مطالب خواندنی
۱۰۰	میزگرد تخصصی
۱۰۱	یادگیری بر پایه حل مسائل
۱۰۳	گردش سؤال
۱۰۴	ایفای نقش
۱۰۵	سمینار
۱۰۶	بازی شبیه‌سازی
۱۰۷	جلسات کاری گروه‌های کوچک
۱۰۷	سمپوزیوم
۱۰۸	تدریس و تعلیم در گروه
۱۰۹	کارگاه
۱۰۹	تکنیک KWL

ضمائم

واژه‌نامه

۱۱۱-۱۱۹

۱۲۰

۶۰	انواع رفتارهای غیرکلامی
۶۶	ارتباط غیرکلامی مؤثر در تدریس

فصل ششم: تعامل، انگیزه، و ارزیابی کلاس درس

۶۸	تعامل
۷۰	انگیزه
۷۱	ارزیابی کلاس درس
۷۳	روش‌های ارزیابی کلاس درس

فصل هفتم: موانع یادگیری

۷۷	مقاومت در برابر یادگیری
۷۸	موانع یادگیری
۷۸	کلاس قدیم و معاصر
۸۱	روز اول کلاس

فصل هشتم: روش‌های تدریس

۸۴	تشکیل تیم انعکاس در جمع مخاطبان
۸۴	طوفان مغزی
۸۵	جلسات buzz
۸۵	مطالعه موردی
۸۷	محاوره
۸۷	فراگیری مشترک (متقارن)
۸۷	مباحثه و مناظره
۸۸	نمایش موضوع
۸۹	گفت و گو
۹۰	بحث
۹۲	تمرین و ممارست

چندی پیش در یکی از سفرهایی که به جنوب رفته بودم، در فرودگاه منتظر اعلام پرواز بودم که پیرمرد خوش سیمایی کنارم نشست و با احترام از من پرسید: «آیا پرواز تأخیر دارد؟»

چهره پیرمرد برایم خیلی آشنا بود. اگر چند سال جوان تر بود شباهت بسیاری به یکی از معلمان دوره دبیرستانم داشت. یادم می آمد که او دبیر ریاضی بود و به علت توانمندی در ادبیات، علاوه بر تدریس ریاضی، ادبیات هم تدریس می کرد. اهل هنر هم بود و نمایشنامه می نوشت و گاهی اوقات آنها را سر کلاس به اجرا در می آورد. بعضی وقتها که درس ریاضی زود تمام می شد، به خواهش شاگردان قطعات ادبی را برای ۱۰ تا ۱۵ دقیقه به نمایش در می آورد. با این کار، چنان انرژی مثبتی به شاگردان منتقل می کرد که تا ساعتها همه بشاش بودند. با وقار سر کلاس حاضر می شد. به یاد ندارم که حتی یک بار تأخیر کرده باشد. اکثراً با یک کت و شلوار خوش رنگ و مرتب سر کلاس حاضر می شد. به محض ورود بلند سلام می کرد و انتظار داشت بلند نیز پاسخ بشنود.

با روش های مختلف دروس را تدریس می کرد و در طول یک جلسه فنون متنوعی را به کار می گرفت. به قدری جذاب تدریس می کرد که امکان نداشت شاگردی خسته شود. در پایان روز سرشار از انرژی بود. آخر هر سال میزان قبولی در دروسی که وی آنها را تدریس می کرد از همه معلمان بیشتر بود. تا پایان دوره دبیرستان، او معلم ریاضی و ادبیات من بود. پس از گرفتن دیپلم و ورود به دانشگاه دیگر او را ندیده بودم و سالها از آن زمان می گذشت.

از آن آقا سؤال کردم: «شما قبلاً دبیر نبودید؟» سرش را بالا آورد و به من نگاه کرد. نگاهش بسیار مهربان بود. با کلماتی شمرده و آرام گفت: «اشکال کار ما معلمان این است که همه شاگردان ما را به خاطر می آورند، اما ما آنها را به یاد نمی آوریم.»

سؤالات زیادی در ذهن داشتم که مایل بودم از او بپرسم، چرا که سال‌ها است با توجه به مدرک تحصیلی و شغلم، در خصوص یادگیری و تدریس در حال تحقیق و مطالعه هستم. علی‌رغم تجربه زیاد در سخنرانی و اداره کردن کلاس، احساس می‌کنم هر چه بیشتر مطالعه می‌کنم سؤالات بیشتری در ذهنم به وجود می‌آیند.

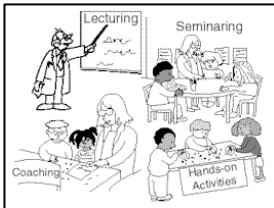
پرسید: «شغل شما چیست؟» پاسخ دادم: «معلم هستم». نفس عمیقی کشید و گفت: «پسرم، مدرسه محل کسب تجربه است. ارزش اندوخته‌های علمی شما هنگامی که در محیط مدرسه به تجربه در می‌آید، صد چندان می‌شود. در کلاس آزمایش و خطای بسیاری می‌کنیم تا جواب درست را به دست آوریم، اما این دانش و تجربه‌ها فقط به عنوان رسوبی در خود ما به جا می‌مانند. متأسفانه حاصل این رسوب‌ها به جوان‌ترها منتقل نمی‌شود تا آنها پیش‌تر بروند و ضمن دست و پنجه نرم کردن با مشکلات جدیدتر، جلوتر را راحت‌تر ببینانند. پسرم، ارزش کار هنگامی است که تجربه‌ای که شما به دست آورده‌اید موجب شود تجربه‌های جدیدی برای دیگران به ارمغان آید و لازم نباشد که آنها دوباره آن تجربه را تکرار کنند. در این صورت است که چرخه دانش همیشه می‌چرخد و به جلو می‌رود.» پرسیدم: «چگونه؟» گفت: «زمانی که تجربه مستند شود، به دیگران انتقال پیدا می‌کند و ماندگار خواهد ماند.»

مستند کردن تجربه‌ها

به همین علت تصمیم گرفتم تحقیقات چند ساله خود که مشتمل بر صدها مقاله، کتب، سخنرانی، و یادداشت‌های پراکنده بود را جمع‌آوری و این مجموعه را به علاقه‌مندان تدریس تقدیم کنم. از آنجا که هدف، کاربرد مطالب است سعی کردم در قالب یک داستان، علاوه بر انتقال دانش، نحوه اجرای فنون تدریس را نیز به نمایش بگذارم. از طرف دیگر بسیاری از موارد به صورت فهرست‌وار آمده است چرا که اطمینان دارم تمامی مدرسین محترم کم و بیش این مطالب را قبلاً آموخته و سر کلاس‌ها تجربه کرده‌اند. هنگام خداحافظی، از ایشان خواهش کردم تا در ارتباط با تدریس جمله‌ای بگویند که حاصل همه تجربیاتشان و چکیده ۳۰ سال تدریس و ۷۰ سال زندگی ایشان باشد. گفت:

تنوع مزه زندگی است، اما تنوع زندگی تدریس است

تاریخچه توسعه فنون تدریس

در دهه ۱۹۳۰ مدیران بر این باور بودند که «دانایی، توانایی است». افرادی که بهتر می‌دانند، بهتر می‌توانند. از این رو هدف غایی در مدارس آموزش مدیریت در آن دهه کسب دانش بود. مدرسین آن زمان روش سخنرانی، استفاده از سخنران میهمان، و مطالعه کتاب‌های به‌روز را جزو مؤثرترین فنون تدریس برای انتقال دانش می‌دانستند.

در دهه ۴۰ خرابی‌های ناشی از جنگ جهانی همه جا را فرا گرفته بود. برای سازندگی آن ویرانی‌ها لزوم وجود افرادی که توانایی استفاده از دانش را داشته باشند ضروری به نظر می‌رسید. از این رو سیستم آموزشی آن دهه از مرحله کسب دانش محض، به ارتقای توانایی و مهارت سوق داده شد. به همین دلیل فزونی از قبیل شبیه‌سازی، تجارب عملی، آموزش ضمن خدمت، و کارگاه مورد توجه مدرسین قرار گرفت. اما خسارت‌های جنگ به خسارت‌های مادی محدود نبود و لطمه‌های روحی آن در دهه ۵۰ خود را نشان داد. مدیران برای مقابله با آن مسائل که در قالب روابط انسانی مطرح می‌شد، نیازمند پیدا کردن مهارت در این زمینه شدند. در این دهه تقاضا برای این نوع آموزش‌ها فزونی پیدا کرد و شیوه‌هایی مانند سمینار شکل گرفت. مدرسین دروسی مانند تصمیم‌گیری و سرپرستی را به روش مطالعه موردی و ایفای نقش انجام می‌دادند.

در دهه ۶۰ برنامه‌ریزی مدون آموزشی برای اولین بار تهیه و اعمال شد. در این دهه توسعه توانمندسازی مدیران در مهارت‌های روابط انسانی و رفتارشناسی مورد توجه قرار گرفت و فنون کار گروهی، یادگیری عملی، بازی، حل مسئله، مربی‌گری، و طوفان مغزی ابداع گردید. با رشد منابع انسانی و تکنولوژی آموزشی در دهه ۷۰، نیازهای سطح بالاتری مطرح شدند که برای تدریس آنها فزونی از قبیل یادگیری از تجربیات و تجربیات گروهی به وجود آمدند و جایگاه ویژه‌ای در فنون تدریس پیدا کردند.

در دهه ۸۰ اثربخشی آموزش برای اولین بار مورد توجه قرار گرفت و برای آن فلسفه و مقرراتی وضع گردید. به علاوه، شیوه‌هایی مانند جانشین پروری و مربی‌گری برای تغییر رفتار ابداع شد. امروزه در آستانه قرن ۲۱ شاهد آن هستیم که این فنون به علت استفاده مداوم، گرفتن بازخورد، و اصلاحات بسیار دچار تحول بنیادی شده‌اند و معنا و مفهوم پربارتری به خود گرفته‌اند. از این رو، آشنا شدن معلمان با این فنون و کسب تجربه عملی برای اجرای آنها موجب افزایش کارایی‌شان خواهد شد.

کتاب حاضر که با عنوان «*استراتژی آموزش: تدریس اثربخش*» تهیه و تدوین گردیده با بیانی ساده به تشریح مضامین علمی مربوط به مدل‌ها و سبک‌های یادگیری، و روش‌ها، سبک‌ها، و فنون تدریس می‌پردازد و مهارت‌های لازم برای پیاده کردن اطلاعات تجربی ارزشمند را در علاقه‌مندان ایجاد می‌کند. منظور از تدریس اثربخش تدریسی است که منتج به یادگیری بهتر، سریع‌تر، و عمیق‌تر شود. خواستن، دانستن، و توانستن سه رکن اصلی برای تدریس اثربخش هستند. علاوه بر این، داشتن انگیزه کافی برای تدریس، کسب اطلاعات به‌روز در زمینه تدریس، و نهایتاً برخورداری از مهارت‌های لازم برای کاربردی کردن این اطلاعات می‌تواند تدریس را به شغلی جذاب و اثربخش تبدیل کند.

از سوی دیگر، در این کتاب بر نقش معلم به عنوان یک «تسهیل‌کننده» تأکید شده است. منظور از تسهیل‌کننده کسی است که یادگیری را آسان می‌کند. ایفای صحیح این نقش مستلزم آن است که معلمان محترم از مهارت‌هایی چون مشاهده، گوش کردن، سؤال کردن، و ... برخوردار شوند. امید است که این مجموعه برای کلیه دست‌اندرکاران امر تعلیم و تربیت فرزندان این مرز و بوم مفید واقع شود.

مسعود دوج – پاییز ۱۳۸۵

تقدیم به مادرم به پاس یک عمر دعا‌های خیرش،

و

همسرم که همواره بهترین مشوق من بوده

ت

شیوه‌های برخورد با برخی خصوصیات خاص شاگردان

۱- شاگردانی که اطلاعات زیادی دارند

- با آنها صحبت کنید و بگذارید بدانند برای تجربیاتشان ارزش قائل هستید.
- از آنها بخواهید با مثال‌ها و ایده‌های خود حامی شما در کلاس باشند.
- در زنگ‌های استراحت برای تبادل اطلاعات از آنها نظر بخواهید.
- کلاس را همیشه فعال نگه دارید و آنها را درگیر مطالب کنید.
- آنها را در کلاس مورد تأیید قرار دهید تا ارزش علم و تجربه برای کلاس ملموس شود.
- آنها را مربی گروه‌های کوچک‌تر و کم تجربه‌تر قرار دهید.
- قانون «مشارکت همگانی» وضع کنید.

۲- شاگردانی که فکر می‌کنند همه چیز را می‌دانند

- فعالیت‌های گروهی را تقویت کنید.
- قبل از شروع، هدف درس و انتظارات خود را به وضوح بیان کنید.
- شاگردان را در فعالیت گروهی درگیر کنید.
- در زنگ تفریح با آنها صحبت کنید و اجازه دهید متوجه شوند اطلاعاتشان غیر مرتبط است.
- تا حد ممکن از اطلاعات به‌روز آنها استفاده کنید.
- قانون «مشارکت همگانی» وضع کنید.

۳- شاگردانی که گوش نمی‌دهند

- همواره برای این سؤال که «این حرف‌ها به چه درد من می‌خورد؟» پاسخی داشته باشید.
- سخنرانی را به حداقل برسانید.
- فعالیت‌های گروهی را تقویت کنید.
- انگیزه کارهای گروهی را در افراد ایجاد کنید.
- از تمرین‌های شنیداری استفاده کنید (مثلاً شنیدن نوار سخنرانی).
- با حرکات غیر کلامی فرایند تدریس را جذاب کنید.

۴- شاگردانی که طعنه می‌زنند و سؤال پیچ می‌کنند

این رفتار ریشه بسیاری از رفتارهای ناهنجار در کلاس است که در بیشتر مواقع جنبه بی‌ادبی نیز پیدا می‌کند. شاید رفتارهای شما به عنوان معلم این رفتارها را در بعضی شاگردان ایجاد می‌کند. ابتدا موضوع را بررسی کنید و در مرحله بعد ببینید که آیا این رفتارها مانع یادگیری گروه می‌شوند یا صرفاً شما را آزار می‌دهند. در صورتی که این رفتارها موجب رنجش شخص شما می‌شوند، به نحوی با آنها کنار بیایید، اما اگر مانع یادگیری می‌شوند:

- به حرف‌های شاگردان به دقت گوش دهید و اطلاعات آنها را تأیید کنید.
- خود را مستقیم درگیر موضوع نکنید، بلکه سؤال‌ها و مباحث آنها را به گروه برگردانید.
- در زنگ تفریح با آنها صحبت کنید و دلایل این رفتارها را جویا شوید.
- چیزی که این قبیل شاگردان به دنبال آن هستند جلب توجه کلاس است، بنابراین رفتارهایشان را ندیده بگیرید و از راه‌های دیگر به آنها توجه کنید.

۵- شاگردانی که دوست دارند با بحث‌های دو طرفه مورد توجه قرار گیرند

- صندوقی مانند صندوق پیشنهادات در کلاس درس بگذارید و سؤال‌ها و نکات غیرمرتبط یا زمان‌بر را در آن بگذارید و در وقت مناسب آنها را مطرح کنید.
- اظهارات آنها را مورد تصدیق قرار دهید.
- در زنگ استراحت مباحثه را ادامه دهید.
- از شاگردان دیگر بخواهید در بحث شرکت کنند.
- از آن شاگرد بخواهید در محدوده درس بحث کند.
- به سمت طرف مقابل گام بردارید و نشان دهید که در حالت انتظار به سر می‌برید.

۶- شاگردانی که به نظرات خود و دیگران احترام نمی‌گذارند

- برنامه‌هایی طراحی کنید تا اعضای کلاس یکدیگر را بشناسند.
- گروه-محور باشید و فعالیت‌ها را در گروه انجام دهید.
- در کلاس قانونی وضع کنید که «به اطلاعات و ایده‌های هم احترام بگذارید.»
- به نقطه نظرات افراد در کلاس احترام بگذارید و آنها را تکمیل کنید.

۷- شاگردانی که تمایل به مشارکت در کلاس ندارند

- از ابتدا سعی کنید همه را درگیر کنید.
- به آنها یک وظیفه ساده محول کنید.
- بعضی‌ها دوست دارند در گروه‌های کوچک مشارکت کنند، لذا آنها را در گروه کوچک قرار دهید.
- همواره سعی کنید سؤالاتی که اطمینان دارید شاگرد می‌تواند جواب بدهد را مستقیماً از خودش پرسید.
- به خاطر داشته باشید عدم مشارکت به معنای عدم یادگیری نیست. شاید سبک یادگیری آنها این طور باشد.

۸- شاگردانی که با هم صحبت می‌کنند و مزاحم دیگران می‌شوند

- قانونی در کلاس حاکم کنید مبنی بر این که «در هر زمان فقط یک نفر می‌تواند صحبت کند.»
- بدون این که در شاگردان حالت دفاعی ایجاد کنید، قبل از ادامه درس برای چند لحظه سکوت کنید.
- در طول درس و سخنرانی به طرف شاگردان بروید (به شیوه‌ای که آنها متوجه عامدانه بودن آن نشوند).
- به خاطر داشته باشید هدف شما از این رفتارها شرم‌انده کردن شاگردان نیست، بلکه جلوگیری از مزاحمت است.

۹- شاگردانی که حکمفرما هستند

- علت این تسلط و حکمفرمایی را پیدا کنید. دانستن علل این کار در عکس‌العمل شما تأثیر گذار است.
- به هر حال همیشه به گروه متوسل شوید و مستقیماً درگیر نشوید. فعالیت‌ها را بیشتر در قالب گروه‌های کوچک انجام دهید.

۱۰- شاگردانی که زیرکانه بحث اصلی درس را به انحراف می‌کشند

- قانونی وضع کنید که «همیشه روی موضوع باید بحث کرد.»
- یک نقشه و چارچوب از درس خود را در ابتدا روی تابلو بنویسید تا اگر خواستند از بحث سبقت بگیرند شما بتوانید به روند بحث اشاره کنید.
- جعبه پیشنهاد و مباحث را فعال کنید.
- در زنگ استراحت با آنها صحبت کنید.
- چند دقیقه به آنها گوش دهید. خیلی وقت‌ها، خیلی افراد فقط می‌خواهند شنیده شوند.

۱۱- شاگردانی که رفتار خصمانه دارند

- با آنها مخالفت نکنید.
- خونسرد باشید و سعی کنید سخنان خصمانه آنها را به شیوه‌ای بهتر برگردانید.
- رفتار آنها را ندیده بگیرید و به دنبال جلب همکاری جمعی باشید.

۱۲- شاگردانی که در کلاس حضور ذهن ندارند (پریشان، پرت)

- به طور مستقیم آنها را مخاطب قرار دهید و سؤالاتی بپرسید.
- از ابزارهای بصری استفاده کنید.
- مطالب را روی تابلو بنویسید.
- از آنها در خلاصه کردن درس کمک بخواهید.

هنگامی که به دنبال شیوه‌هایی برای برخورد با رفتارهای ناهنجار در کلاس هستید، به یاد داشته باشید که باید حرمت و عزت شاگردان حفظ شود. در تمامی موارد می‌توانید از سایر شاگردان (گروه) کمک بخواهید. با وضع قوانین و پای‌بندی به آنها بسیاری از رفتارهای ناهنجار کنترل می‌شوند.

روش‌های ارزیابی کلاس درس

● روش به دست آوردن میزان اطلاعات شاگردان در مورد موضوع درسی

قبل از شروع درس جدید، با این روش میزان آموخته‌های شاگردان را با طرح سؤال به دست آورید. در این صورت متوجه می‌شوید که میزان اطلاعات آنها تا چه حد به روز است. اطلاعات مشترک را در بازخوردها به دست آورید و آنها را پایه حرکت خود قرار دهید. برای این منظور تهیه ۲ سؤال تشریحی و چند سؤال کوتاه کفایت می‌کند. می‌توانید سؤالات تشریحی را روی تابلو بنویسید و بخواهید شاگردان در پاسخ به سؤال‌ها از چند جمله کوتاه استفاده کنند. دقت کنید که شاگردان حتماً بدانند که هدف نمره دادن نیست. سریعاً بازخوردهایی را که گرفتید به شاگردان منتقل کنید تا آنها نیز از میزان دانسته‌های خود مطلع شوند.

● روش یادداشت یک دقیقه‌ای

در انتهای هر درس دو سؤال مطرح کنید:

۱- چه مطلب مهمی را در این بخش از درس آموخته‌اید؟

۲- چه سؤال مهمی بدون جواب مانده است؟

چنانچه هدف از این روش ارزیابی آموخته‌های همان روز باشد، چند دقیقه آخر کلاس را به این کار اختصاص دهید. اگر هدف تمرین‌های منزل باشد، چند دقیقه اول کلاس بعدی را به این کار اختصاص دهید. به عنوان معلم، قبلاً خودتان به این دو سؤال پاسخ دهید که چه مطالب مهمی گفته‌اید و چه سؤالی امکان دارد ایجاد شود. در ابتدای کلاس بعدی حتماً این دو سؤال را به بحث بگذارید. سعی کنید قبل از شروع کلاس ۲ سؤال را روی تخته سیاه بنویسید و در وقت مناسب کاغذ یادداشت در اختیار همه قرار دهید.

● روش خسته کننده‌ترین قسمت درس

در ابتدا مشخص کنید که می‌خواهید از روش یا روش‌های اعمال شده بازخورد بگیرید، سپس سؤالی را طرح کنید: «کدام قسمت درس و یا کدام روش تدریس خسته کننده بود؟» وقت کافی برای نوشتن به شاگردان بدهید، برگه بدون نام در اختیار شاگردان بگذارید و جعبه‌ای برای جمع آوری آنها در کلاس تعبیه کنید. حتماً نتیجه را در کلاس بعدی بگویند و طبق آن عمل کنید.

● روش خلاصه‌برداری یک جمله‌ای

از شاگردان بخواهید تا یک خلاصه‌نویسی کوتاه از بحث را بنویسند، مطلب مهمی را که توقع دارید شاگردان یاد گرفته باشند انتخاب کنید و پیرامون آن، سؤال فوق را مطرح کنید و بخواهید در ارتباط با آن موضوع خلاصه‌ای بنویسند.

قاعده کار چیست؟ موضوع تدریس را به صورت مشکل و مسئله درآورید و از شاگردان بخواهید برای حل آن قوانینی را مطرح کنند. سؤال‌هایی در ارتباط با موضوع یاد گرفته شده طراحی و مطرح کنید.

تذکرات لازم برای ارزیابی مؤثر

- کلاس را از تصمیم خود آگاه کنید.
- پاسخ‌ها را سریعاً جمع‌بندی کنید و به اطلاع کلاس برسانید.
- سریعاً به نیازها پاسخ دهید.
- تأثیرپذیری خود را به شاگردان نشان دهید.
- اگر روش به کار رفته در ارزیابی اثرگذار نبود دیگر از آن استفاده نکنید.
- برای هر کلاس ارزیابی مستقل به کار ببرید.
- برای بازخوردها وقت بیشتری در نظر بگیرید.
- حتماً کلاس را متوجه تغییرات رفتاری خود کنید.